

Մեր պատասխանը «Արևելք»,ի

«ԾՈՂՆԱՅՐ», ին

(Շարժականի մ. էջին)

Խառը միտ ջնանդորդներն ու մուլեցքով դիմակայած է լոյսի ծիանառու պերճութիւնը:

Կիլիկիան երկես վարժարանի անկի քան քաւորը գար է վեր, անչորդին և անայլաբար, մտքի լոյս և հոգիի կորով ջանքած են բազմաթիւ երիտասարդ և բնասարգուններու: «ԾՈՂՆԱՅՐ» մը եղիկի երկին ու ճանաչում միջավայր մը արձակած գործի խմբուր կըրկըտցնէր անկորդ են վարկաբեկու սեփական կարողութիւններու շարիղով բարձրացող անձինք ու հայրենասիրական բարձր մտաբարկանով սաջնորդուող կրթական հաստատութիւնը:

Առանց բանկայի և ազգապատկան կարածներու մշտնադ հասցիներն կարճատեւներն, մի միայն ապականած իր սեփական ճիգերով, մոլորողային լոյս գնագուստներու համարումն, Կիլիկիանը զեկամարող կազմակերպութիւն ու կեդր քաղցր բոլոր ստորեկները և հոգարարները միակ մեկ մասնաւորում ունեցած են, լուսաւոր մէկ ուղի, ծառայել ազգային գաստարակութեան, ներառելով ազգապարկեան իրական բնութեւր հայ երիտասարդութեան, բացառաբար անոր հոգիին մէջ ճշմարիտ հայրենասիրութեան լուսաղէն ստեղծանք:

«ԾՈՂՆԱՅՐ» կ'անդամացնէ անկախով որ Առաջնորդարանի և Կիլիկիանի փոխարարութիւնները ընկալածն հունի մէջ մտած են ներկայ տնօրէնի ճիգերով, որովհետեւ այս վերջինը ազգային գաստարակութեան միասնականութեան պաշտպան հանդիսացած է միշտ:

«ԳՆՈՒՄԱՆ» ՄԵՓՈՒՍՄ ԲԱՅՆ ԵՆՐՈՒՆ ՓՂԱՍԱԿ ՏՈՒՄՈՎ գործած այս վարժարանն է որ քանի մը տարիներ առաջ գործանքի և ազգութեան հր մտնելը, մտտ իստանել կու տար «ԾՈՂՆԱՅՐ» չըլանակի մարդկանց, պատական «ԱՆԻՔՖԻԻԻ» քննութիւններուն ներկայացուցած տասնեակ մը աշակերտներն Յ հոգիին յաջողութիւնը ապահովելով:

Իսկ ինչո՞վ բացարձկ հայեցողայ իրականութեան մէջ Կիլիկիանի վայելքը լայն մտղովորակութեանը, ինչպէս ու ինչ հնարքով ան արդեօք ծնողներու զուրբ քարտէքն ու վստահութեան կ'արժանանայ աշակերտութեան թիւը 350—750) ըրճարարներով համեմատական կարճ ժամանակամիջոց մը մէջ, երկու երեք տարեան սեփաքարն Այսբան հոգ ուստարակութեան մէկ շնք անբարար շըլուստն ուրիշ մըն ալ կը վայելան:

Կիլիկիանի քանի մը աշակերտներուն կողմէ զըզբողակաւ օրէնքին զեմ ցուցնուածով մէկ անհնազանդութեանը «ԾՈՂՆԱՅՐ» կ'արձակ ջնախարակի «ԾՈՂՆԱՅՐ» Այլ «ԾՈՂՆԱՅՐ» շարժումը զինք գոհուսկութեան մը կ'ամակի: Ուսանողութեան իրաւունքին ինքնամտաց պաշտպան կը կանգնէ, շարժում մը, արդեօք ինչպիսի՞ զգացումներով ակնբուժեցաւ «ԾՈՂՆԱՅՐ» փառուկ ու հայրենասիր սիրաբը հրը լոյս ու ստես Մէ, տարի պոզուտաներուն վրայ իր և իր նմաններուն «ազգային» գաստարակութեան տնօրդ վարակած երիտասարդներուն կողմէ փորձուող սպասարակութիւններն ու հայրեկներուն կուրճէին ու կողերուն միտղո կըր յրապան դանակները:

Անչառ մը որ զեմքի վրային շարակնից մպիտ մը սանցեց, ու կուրճը ունեցաւ հարստութեանը ի տես հոգեզուակներուց ըրտար ու խոզական շարժումն:

Մեր ինքնատեւութեան ուսուցչին հասցիին նետուած «տարբ» որակումը նոյնքան ստարակեղ թարթալանք մըն է, կը հրակերնք Պ. «ԾՈՂՆԱՅՐ» իր ՄՈՎ, ու ՍԱՐ զեւտութեանը, հաշուեկրտական մեղումի մը մեր ուսուցչին հետ. մերժումի պարզապէս պիտի ըսնք իրեն, ճակատող գեղին, լզէ, լզէ... մըտածող:

Ճիշդ է որ զպրօքն տնօրէնը ստան մը բացակայած է: Անոր բացակայութիւնը ոչ մէկ ձեւով վնասած է զըզբողի կարող և կանոնն և դասաւանդութիւններուն: Ուսուցչները սիրովօտար սովորած են տնօրէնի գաստարակ նկատելով որ անոր զեպի տեղաւոր կատարելը առաքելութիւնը ազգային տեսակետով խիտ օգտակար ու պատահար է:

Մենք լուծ ենք ցարդ այն բոլոր իրողութիւններուն հանդէպ, որոնք մեր ազգային արժանապատուութեան զեմ նետուած տղով եղան, հայ կրթարանի մաքուր ու լուսաւոր ճակատին քուսած մտք:

Մենք լուիցնք գրտակորէն: Մեր պարկեղտ մարդու հասկացողութեանը թոյլ չէր տար մեզի լրագրական վէճի, հանրային մտածողութեան ստարակը զարձակ մեր մասնաւոր ազգային գաստարակութեան և ցեղային ոգեկանութեան խորխոր հանդիսող հայ կրթարաններուն ներքին կենքը, ինչ զոյնի և պտտակ ալ պատկանած ըլլալին անտէր:

Շատ հետ պիտի ըլլար մեզի համար «օրը օրիններ» անվերջանալի շարքի մը մէջ խոսանել իրական զըզբող խանութիւնը անտանի պատմութիւններ, գերեզմանի «ճըրտակալան» խանութիւնը վերածուած հաստատութիւններ, ու տարիներ ի վեր այդ լուիցայի միջավայրի մէջ մերկացողանց ցուցադրուող անուշադր բարբերը:

Չուզցնք մը պիտի չուզինք կողողողի, այսինքն թղային երկարուող այդ զպրօք խանութիւնը շարժապատկերին ցուցադրութեան հրակերն հանրութիւնը:

Ուսանողի և ուսուցչի, տնօրէնի և հոգարարանի միջև մղուող, փողոցային հայեւնեքով անմոտուած, կըրտարար ու սքոտարարի եպեղիկի տեսարանները անկախ մը կըրթի ըլլալէ հետո պիտի մնային, հանրութեան համար:

Մենք պարկեղտ ենք ու կը մնանք այդպէս:

Մ. Թ. Բ.

ԳԵՐՄԱՆ ՄՇԱԿՈՅԻՐ Պատերազմն յետոյ

Իր բոյնը վերադարձող զինուորին պէս, որ կը երկրին աւերակները կը դիտէ շուրճած, և ուսուցիչի ու ապատանի մը վրայ միայն կը խորհի, նոյնպէս գերման արեւասագէտը կարծես ինչպիսիք ջնախարակու կը զգայ այն հարցերուն տակ, որոնք կը պարզուին իր առջեւ, ու անգոր կը մնայ իր ընկիւք ճիգին հանդէպ:

Արցարեւ, գերման մշակոյթը գուրկ է բոլոր այն տարրերէն, որոնք պիտի կրնային ի յայտ բերել նոր բնութեան մը կայ յեղաշրջական կեցողութիւնը:

Թշուոր Բիլիկէի «Միջակերտ»-ը և Ռուլլե Շարլի «Պրոլետար» ներկայիս ամենէն կարեւոր վէպերն են, ու շատ կը ծախուին: Երկու վէպերն ալ կը պատկանին իրապատուութեան ուղղաբար պրօքնին, բայց նոր կամ կարեւոր բան մը չեն յայտարարել, իր անտարբեր գերման մշակոյթի վերածնունդին:

Յօաննէս Պէլլերի նոր քերթուածները բոլորովին խղուած են իր նախկին յայտնատեսական բանաստեղծութեան հետ: Թատերադեր Գրիպիլի Վոլֆ հեղինակ «Բրեքիւտ Մարք»-ի, անցակէն նի թերէն կը ներշնչուի տակաւին: Կայ նաեւ Էրիխ Վանդերլի: Սոյն երեք մասնաւորները ժամանակակից գերման գրականութեան զուրք կը գտնուին: Երկրէն չհեռացած հեղինակները Գերմանիայ գտնուող կողմերը ցրուած են: Էրնոթ, հասարակար աւանդուած, Միլիտարի մէջ կը ընակի: Ան կը գտնուի արտանման ու լքուած միտուն: շան Մայլատան և Էրնոթ եւեռիկը բրտեսական գոտիին մէջ կը ընակի: Մարք Թիւս կը գտնուի Պրէիլի ամերիկեան գոտիին մէջ, շան Գարուս ալ Միլիտարի մէջ: Այլ գրագէտներն և ո՛ր մէկը նացի կուսակցութեան պատկանած է, բացի շանց Եոսիէն, սակայն ամէնքն ալ կապածն են իրը նացի:

Այդպէս, շատերման հրազարակային յայտարարութիւն մը ըրած է, նացի վարչաձեւին ի նպաստ հետապնդ մը քաշելով 1944 Յուլիսին շիթերի զեմ կատարուած մասհարկի յետոյ: Ապրիլ, շատերման իր քարտուսարին կը վերադառնալ պա հեռակարգ:

Գարսի «Ռուսմանիայ օրակարգ», ինչպէս նաև թիւսի վերջին գործերը անեղ ձեւին եւեռիկը ամերիկեան ան ցանկին մէջ անցած է, ստույգ համայնարարային պատերազմի մասին գրած բանաստեղծութիւններուն պատահաւոր, սակայն իր վերջին զիբքը «Մարք»-Քիլիէն, շիթերեան վարչաձեւին օրով հրատարակուած, համախորման գերմանական քեմիքուր զեմ բուսն արքաստեղծի մըն է խորհրդանշական ձեւով: Նոյն իսկ վայիկիլի, որ քեմիք մը մէջ ընտանողութեան էր եղել Նիւմայլի պաշտպանը ըլլալուն, իր ստաշին գործերու շարքը մտնցնել տալու է:

Արգէս զի գերման մշակոյթը վերապրի, Գիւրմանիա պէտք չէ լքի իր այն գրագէտները, որոնք նացի կուսակցութեան աչքառու անգամները չեն եղած, մինչեւ որ նոր սերունդները վերակազմին իրենց հոգին և նոր հասարակ մը ունենան:

Նոյն սերունդի պատկանող մտաբարկաններու հրատարակած ցանցա գործերը շատ գրագական երանց մը ունին և ի յայտ կը բերին պատանեկան բովանդիւմ մը, որ զէ կերպով կը յիշեցնէ Ռիլիէի ստաշին քերթուածները:

Ուստի, նախկին սերունդի ներկայացուցիչները, հակառակ իրենց տարիքին, կարեւոր դեր մը պիտի կատարեն ազգային, ու այդ դերը պիտի քննուի անցեակէն հետ միասին, թէն մեծ մասամբ տեսական ըլլալ այդ անցեակը:

Շիթերեան Գիւրմանիայ մէջ ոչ ոք կրնար երկար տանն նացի կուսակցութեան հետո մնալ, եթէ երեք անգամիս անձնաւորութիւն մը ըլլար անոն Ենդրեանութեան հեռապր մը, որուն պատասխան կը արուէր: Ինքնին կը բաւէ ինքնակա մտեղեկ նացի կուսակցութեան մէջ: Բայց մարդ մը որ ստաշական կրնայ իր անցեակը մտնցնել տայ, ու ստահարակ ինչ զիբք բանիւր է արեւասագէտներու հանդէպ: Ան ինչոյնք, որոնք չեն լուծուած Դանիակիցիներուն կողմէ: Ուստի, ստաշական մէն ազգ իր քաղաքականութեան կը հետեւի:

Մարքի վերջին յայտնութեան թիւր մըն է: Ռուսերը ունէ անտարկտիկ չեն ըրած անոր նուազապիտի պաշտօնը վերաստաննուն զեմ: Անոնք քաղաքականութիւնը կը ձգտի մաքրաբարձել աչքի զարեղ նացիները:

Գերմաններէն շանիքին կերպի, Կիլիկիայ կրնանու կէտն և վերնէր Բրաուս բանտարկուած են Ալբ—Լանտագիլի մէջ: Նախապէս նացի կուսակցութեան համար աշխատողներուն գործ կը տրուի, եթէ անոնք անտես հասարակարական նոր կանոններուն:

Միւս կողմէ, Ամերիկացիները կ'ընեն թէ նացի եղող մը անհիպոյս կը մնայ միշտ, ուստի նացիները մաքրագործին անողող քաղաքականութեան կը հետեւին, ու սե ցանկին մէջ կ'անցնեն ամեն արեւասագէտ, որ նացիական վարչաձեւին հետ ամենափոքր կապ մը ունեցած է: Անգլիացիները սե ցանկ չեն պատարար, ու կը փորձեն անհասարակ գրութեան մը հետեւիլ, թէն արդեւնքը անտոյգ ու անակնկալ ըլլալ կրնան:

Փրանսուցիները ամենէն աւելի ներդրամութիւն ցոյց կուտան: Ճիլիզերի անՊրիկուսի մէջ, անոնք թոյլարարած են որ գերման «գոյապաշտ» մեծ փիլիսոփայ Մարքի շանիկէր գաստարակութիւնները, թէն 1933-1935 անոր տարբեր նացի կուսակցութեան պատահաւ հ-

ԳՐՄ ԶԱՆԱԳՆՏՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՐՔՎՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Յրամսայի մէջ երկրորդ Սրավիցիի Մ

Գարնայ փոթորիկ կայ Բարդի մէջ: Մեծ զայնակալ գութներ, մեծ իրարանցում Ետարներէ ի վեր շրթներու վրայ է անունը օտարականի մը որ կը կուռի Ժօզէֆ Նրանովիչ կամ «Փուստ» և կամ «Պարս Ժօզէֆ», որ անմիջապէս կ'ընտանցու: Ռուրի հանրապետութեան Սրավիցիին անունով:

Այս խորհրդարան մարզուն գործունէութեան միակ մասը միայն ծանօթ է: Իր գործակիցները որոնք թիւր կը կարծուի որ շատ մեծ է, կը սպասեն որ մէջ օրէն միւսը հարցաքննութեան կ'անչուին: Իր գործերուն թիւը յայտնի չէ:

Միլիցի հիմա շատ բան գրուեցաւ Բարդիան մասնաւոր մէջ, երանովիչի մասին, բայց սեղեղութիւններուն մեծ մասը անձեղ չէ: Գրուեցաւ որ տղէն է, կարգաւ ու զրկ չի գրուր, մինչդեռ բաւական զարգացում ունի:

Տարիներ առաջ, այս խորհրդարան մարդը Բարդի կ'ըլլայ, գրագէտն մէջ անտեղ գրած ունենալու: Մնած է Պատարակի Քիլիէի քաղաքը՝ 40 տարեկան է, կ'ընթացի հրաբույ, պարագաներու համաձայն ինչոյնքը կը ներկայացնէ կրթին ուսմանցով, երբեքն օտու կամ հրեայ:

Երիտասարդութեան տարիներու մասին ոչ մէկ ծանօթութիւն կայ: Միայն յայտնի է որ 1925-ին երբորը հետ Բարդի գացած է և հին մտաւորներու աշխատանց մը բացած: Բայտը կը մտնի իրեն և շուտով գրամագլուխի տեղ կ'ըլլայ: 1927-ին, «Նորարք Իվանովիչ» Սետապարծարան» անունով ընկերութիւն մը կը հիմնէ: Պատարակի սկիզբներուն, հարստութիւնը կը հաշուէր քանի մը միլիոն Ֆրանք:

Գերման գրաման շրջանին, անհասարակ յաջողութիւններ ունեցաւ և անհաշիւ հարստութիւն զիցեց: Չարմանակ է որ հրեայ ըլլալով, ինչպէս գործակցեցաւ Նացիներուն հետ, որոնք իր ազգականները կը հաւածէին և կը ընտելնէին անողիլ Ներոպայի մէջ: Կաշաքը կուտար Գերմաններուն, բուժեցաւ, բայց սակայն համոզել չի թուր ըլլալ, որովհետեւ, Ֆրանսայի մէջ ըզմաթիւ մեծահարուստ շրթանի կային, որոնք տարազրուեցան և մեծան Առուսիլի և Պրեքիւտեի կերպարանով վայրերուն մէջ: Պատահած է նաև որ նացիները ստաշարկուած կատարող ստանէլ յետոյ, գարնաւ տարազրած են իրենց գոհները:

Երանովիչ ոչ միայն իր տարազրուեցաւ, ոչ միայն չի հաւածուեցաւ, այլեւ մեծ զրամ շահեցաւ, միլիոններ: Ինչ էր ուրեմն իր կապը նացիներուն հետ: Այս պարագան տակաւին պարզուած չէ: Յայտնի է սակայն, որ 1940-ին կապեր ունէր գերման լրտեսական սպասարկութեան հետ: Մտերմ և վստահիլ բրտեսուող գործած էր հռչակաւոր Օթթոյին և անոր թիլիսոփայները՝ Յուլիան և Ռէլիերին: Միւր կը դարձէր իր գործերով: Սպասարկելով, գտնապան մեծանները կը հաւաքէր և կը ծախէր Գիւրմանիայ, երեւակապական շահեր ընկողով:

Օր մը ինչպիսիք գտաւ Ֆրէնի բանտին մէջ, ուր երկար չմնաց: Երբ հասկցաւ թէ Գիւրմանիա պատերազմը կ'ընթացուած էր, ըզմաթիւ Ֆրանսացիներ ազատեց կես թափոյնի ձեռքէն:

Ս. Միլիցիան ընտրական սիստեմի շիթերեան ԳԵՐՄԱՆ

Բաւ նոր կ'ընտրուցուի, ընտրութիւնները կը լինեն ընդհանուր, հասարակ, ուղղակի և պատանի...

Ինչու մէր ընտրութիւնները ընդհանուր կը լինեն: Որովհետեւ բոլոր քաղաքացիները, բացառութեամբ զաստարանով ընտրական իրաւունքները զրկուածները, ունենալու են ընտրելու և ընտրուելու իրաւունք:

Ինչու մէր ընտրութիւնները հասարակ կը լինեն: Որովհետեւ ո՛չ գոյքային տեսակետից տարբերութիւնը (որը զեւ մասամբ պայտեղ ունի), ոչ սոսակական, ոչ ազգային պատկանելութիւնը ոչ մի ստաշական թիւ կ'ընտանա չեն տար: Կանայք ակտիվ և քստիվ ընտրական իրաւունքը կը վայելին տղաւորակ հետ հասարակ իրաւունքներով: Միւր ընտրութիւնները իսկապէս հասարակ կը լինեն:

Ինչու գաղտնի: Ան այն պատճառով, որ մենք ուզում ենք սովետական մարդկանց լրակատար պատուութիւն տալ քուտարիկը նրա օգտին, որին ուզում են նրանք ընտրել, որին վստահում են նրանք իրենց շահեր իրականացումը:

Ինչու ուղղակի: Որովհետեւ տեղեւոր բոլոր ներկայացուցական կ'ընտրուին ընդհուպ միմեկը բարձրագոյն օրկանների համար կատարուող անմիջական ընտրութիւնները ակնի լուսն ապահովում մեր անձայքմիր երկրի աշխատաւորութեան շահերը:

Ի. Վ. ՍՊԱԿԻՆ

զած է որ Գիւրմանիայ մէջ բողոքի արտայայտութիւններ ըլլան:

Գիւրման ուրիշ նշանաւոր փիլիսոփայ մը բրօքիւնար Քարլ Ներոպի վերակած է գաստարակ շանիկէի կի հասարակութեան մէջ: Ան վերջերս ստարան է ձեւաւորարարանի գործարար» անունը դրօք:

Անհիլիկ են այն զրոյցները թէ այդ բրօքիւնարը խոշտանգուած ըլլալ նացիներու կողմէ: Սակայն, սա ըստոյց է որ այն պաշտանակի եղած էր, կինը հրեայ ըլլալուն: Ասոր մասին, սովետական կը գրասենեակի մը մէջ աշխատող Այլ միլիցիան, բրօքիւնարը հեղինակած է կարեւոր գործ մը՝ «Ճշմարտութեան կատարուածք», որ տակաւին չէ հրատարակուած: